

et pervenisti. Cum perveneris, tunc jam gloriare ex hoc : noli in te. Nam qui se laudat, Deum non laudat ; sed se a Deo avertit : quomodo qui vult recedere ab igne, ignis calidus remanet, sed ille frigescit : quomodo qui vult recedere a lumine, si recesserit, lumen in se lucidum remanet, sed ille tenebratur. Non recedamus a calore Spiritus, a lumine veritatis. Vocem modo audivimus, tunc autem facie ad faciem videbimus. Nemo sibi placeat, nemo alii insultet. Omnes sic velimus proficere, ut non invidemus proficientibus, non insultemus deficientibus : et erit in nobis cum gaudio impletum quod promissum est in Evangelio : « Et ego resuscitabo eos in novissimo die. »

SERMO CLXXI ¹.

De verbis Apostoli, Philip. v. *Gaudete in Domino semper, etc.*

I. GAUDERE nos Apostolus præcipit, sed in Domino, non in sæculo ². « Quicumque enim voluerit amicus esse » hujus mundi, sicut Scriptura dicit, inimicus Dei reputabitur ³. » Sicut autem non potest homo duobus dominis servire ⁴ : sic nemo potest gaudere et in sæculo, et in Domino. Multum inter se hæc duo gaudia differunt, suntque omnino contraria. Quando gaudetur in sæculo, non gaudetur in Domino : quando gaudetur in Domino, non gaudetur in sæculo. Vincat gaudium in Domino,

¹ Alias 37, de verbis Domini. — ² Florus ad Philip. iv. — ³ Jacob. iv, 4. — ⁴ Matth. vi, 24.

donec finiatur gaudium in sæculo. Gaudium in Domino semper augeatur : gaudium in sæculo semper minuatur, donec finiatur. Non ideo ista dicuntur, quoniam in hoc sæculo cum sumus, gaudere non debemus : sed ut etiam in hoc sæculo constituti, jam in Domino gaudeamus. Sed ait aliquis : In sæculo sum ; utique si gaudeo, ibi gaudeo ubi sum. Quid enim ? quia es in sæculo, in Domino non es ? Audi eundem Apostolum ad Athenienses loquentem, et in Actibus Apostolorum dicentem de Deo et de Domino creatore nostro : « In illo vivimus, et movemur, et sumus ⁴. » Qui enim ubique est, ubi non est ? Nonne ad hoc nos exhortabatur ? « Dominus in proximo » est, nihil solliciti fueritis ². » Magnum est hoc, quod ascendit super omnes coelos, et proximus est eis qui versantur in terris. Quis est iste longinquus et proximus, nisi qui nobis misericordia factus est proximus ?

II. Totum enim genus humanum est homo ille, qui jacebat in via semivivus a latronibus relictus, quem contempsit transiens sacerdos et levites, et accessit ad eum curandum eique opitulandum transiens Samaritanus. Ut autem narraret hoc, unde causa descendit ? Quemdam quærentem quæ sint optima præcepta et summa in Lege, admonuit duo esse : « Diliges Dominum Deum tuum ex » toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente » tua ; et diliges proximum tuum tanquam te ipsum ³. » Ille autem : Et quis est mihi proximus ? Et narravit Dominus : « Homo quidam descendebat ab Jerusalem in » Jericho ⁴. » Ostendit illum quodam modo Israëlitam. « Et incidit in latrones. » Cum expoliassent, et plagas ei graves irrogassent, dimiserunt eum in via semivivum. Transiit sacerdos, utique genere proximus, præteriit ja-

¹ Act. xvii, 28. — ² Philip. iv, 5, 6. — ³ Luc. x, 27, 28. — ⁴ Ibid. 30, et seqq.

centem. Transiit levites, et hic genere proximus, jacentem etiam ipse contempsit. Transiit Samaritanus, genere longinquus, misericordia proximus, fecitque quod nostis. In quo Samaritano se voluit intelligi Dominus Jesus Christus. Samaritanus enim custos interpretatur. « Ideo » surgens a mortuis, jam non moritur, et mors ei ultra » non dominabitur¹: quia non dormit, neque dormitat » qui custodit Israël². » Denique quando conviciis tantis blasphemabant Judæi, dixerunt illi: « Nonne verum dicimus, quia Samaritanus es, et dæmonium habes³? » Cum ergo duo essent verba conviciosa objecta Domino, dictumque illi esset: « Nonne verum dicimus, quia Samaritanus es, et dæmonium habes? » poterat respondere: Nec Samaritanus sum, nec dæmonium habeo; respondit autem: « Ego dæmonium non habeo. Quod respondit, refutavit: quod tacuit, confirmavit. Negavit se habere dæmonium, qui se noverat dæmoniorum excluderem: non se negavit infirmi custodem. Ergo « Dominus » in proximo est; » quia Dominus nobis factus est in proximo.

III. Quid tam longinquum, quid tam remotum, quam Deus ab hominibus, immortalis a mortalibus, justus a peccatoribus? Non loco longe, sed dissimilitudine. Nam solemus etiam ita loqui, cum de duobus hominibus dicimus, quando diversi sunt mores: Iste longe est ab illo. Etiam si juxta steterint, etiam si vicinibus inhabitent, etiam si una catena colligentur; longe est pius ab impio, longe est innocens a reo, longe est justus ab injusto. Si hoc de duobus hominibus dicitur, quid de Deo et hominibus? Cum ergo longe a nobis esset immortalis et justus, tanquam a mortalibus et peccatoribus, descendit ad nos, ut fieret nobis proximus ille longinquus. Et quid fecit?

¹ Rom. vi, 9. — ² Psal. cxx, 4. — ³ Joan. viii, 48.

Cum haberet ipse duo bona, et nos duo mala; ille duo bona, justitiam et immortalitatem; nos duo mala, iniquitatem et mortalitatem: si utrumque malum nostrum suscepisset, par noster factus esset, et liberatore nobiscum opus haberet. Quid ergo fecit, ut esset proximus nobis? Proximus non hoc quod nos, sed prope nos. Duo attende: Justus est, immortalis est. In duobus tuis malis, una est culpa, altera est poena: culpa est quod injustus es, poena est quia mortalis es. Ille ut esset proximus, suscepit poenam tuam, non suscepit culpam tuam: et si suscepit, delendam suscepit, non faciendam. Justus et immortalis, longe ab injustis et mortalibus. Peccator mortalis, longe eras a justo immortalis. Non est factus ille peccator, quod tu: sed factus est mortalis, quod tu. Manens justus, factus est mortalis. Suscipiendo poenam, et non suscipiendo culpam, et culpam delevit et poenam. « Dominus » ergo in proximo est, nihil solliciti fueritis. » Etsi super omnes cælos ascendit corpore, non recessit majestate. Ubique præsens est, qui fecit omnia.

IV. « Gaudete in Domino semper¹. » In sæculo gaudium quod est? Gaudere de iniquitate, gaudere de turpitudine, gaudere de dedecore, de deformitate. De his omnibus gaudet sæculum. Quæ omnia non essent, nisi homines voluissent. Alia sunt quæ faciunt homines, alia quæ patiuntur; etsi nolunt, ferunt. Quid ergo est hoc sæculum, et quod est gaudium sæculi? Dico, fratres, breviter quantum possum, quantum Deus adjuvat, festinanter, breviter dico. Sæculi lætitia, est impunita nequitia. Luxurientur homines, fornicentur, in spectaculis nugentur, ebriositate ingurgitentur, turpitudine fedentur, nihil mali patiantur: et videte sæculi gaudium. Ista mala quæ commemoravi, non castiget fames, non

¹ Philip. iv, 4.

belli timor, non aliquis timor, non aliquis morbus, non aliquæ adversitates; sed sint omnia in rerum abundantia, in pace carnis, in securitate malæ mentis: ecce videte sæculi gaudium. Sed non cogitat Deus sicut homo: alia est Dei cogitatio, alia hominis. Magnæ misericordiæ est, nequitiam impunitam non relinquere: et ne cogatur in extremo gehennæ damnare, modo flagello dignatur castigare.

V. Nam vis nosse, nulla pœna quanta sit pœna, non tamen justo, sed peccatori, cui est temporalis pœna, ne succedat æterna? Vis ergo nosse, nulla pœna quanta sit pœna? Psalmum interroga: « Irritavit Dominum peccator¹. » Exclamavit vehementer, attendit, consideravit, exclamavit: « Irritavit Dominum peccator. » Quare, obsecro? quid vidisti? Qui autem hoc exclamavit, vidit peccatorem impune luxuriantem, male facientem, bonis abundantem, et exclamavit: « Irritavit Dominum peccator. » Quare hoc dixisti? Quid enim vidisti? Præ magnitudine iræ suæ non requirit. Intelligite, fratres christiani, misericordiam Dei. Quando castigat mundum, non vult damnare mundum. Præ magnitudine iræ suæ non exquirit. Ideo non exquirit, quia multum irascitur. Magna est ira ejus. Parcendo sævit, sed juste sævit. Est enim severitas, quasi sæva veritas. Si ergo aliquando sævit parcendo, bonum est nobis ut subveniat castigando. Et tamen si facta generis humani consideremus, quid patimur? « Non secundum peccata nostra fecit nobis². » Filii enim sumus. Unde hoc probamus? Mortuus est pro nobis Unicus, ne remaneret unus. Noluit esse unus, qui mortuus est unus. Multos enim filios Dei fecit unicus Filius Dei. Emit sibi fratres sanguine suo, probavit reprobatus, redemit venditus, honoravit injuriatus, vivi-

¹ Psal. x. H. 4. — ² Psal. crr, 10.

SERMO CLXXII, DE VERBIS APOST. 1 THESS. IV. 469
ficavit occisus. Dubitas quod dabit tibi bona sua, qui non dedignatus est suscipere mala tua? Ergo, fratres, « Gaudete in Domino, » non in sæculo: id est, gaudete in veritate, non in iniquitate: gaudete in spe æternitatis, non in flore vanitatis. Ita gaudete: et ubicumque, et quandiucumque hic fueritis, « Dominus in proximo est, » nihil solliciti fueritis. »

SERMO CLXXII¹.

De verbis Apostoli, 1. Thess. iv. *Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et cæteri qui spem non habent.* Et de operibus misericordiæ, quibus mortui adjuvantur.

I. ADMONET nos beatus Apostolus, « Ut de dormientibus, » hoc est, mortuis charissimis nostris, « Non contristemur sicut et cæteri qui spem non habent², » spem scilicet resurrectionis et incorruptionis æternæ. Nam ideo et dormientes eos appellat Scripturæ veracissima consuetudo, ut cum dormientes audimus, evigilatuos minime desperemus. Unde etiam cantatur in Psalmo; « Numquid » qui dormit, non adjiciet ut resurgat³? » Est ergo de mortuis eis qui diligunt, quædam tristitia quodam modo naturalis. Mortem quippe horret, non opinio, sed natura. Nec mors homini accideret, nisi ex pœna quam præcesserat culpa. Quapropter si animalia quæ ita creata sunt, ut suo quæque tempore moriantur, mortem fugiunt, di-

¹ Alias xxxii, de verbis Apostoli. — ² 1 Thess. iv, 12. — ³ Psal. xl, 9.

ligunt vitam; quanto magis homo, qui sic fuerat creatus, ut si vivere sine peccato voluisset, sine termino viveret? Hinc itaque necesse est ut tristes simus, quando nos moriendo deserunt quos amamus: quia etsi novimus eos non in æternum relinquere nos mansuros, sed aliquantum præcedere secuturos; tamen mors ipsa quam natura refugit, cum occupat dilectum, contristat in nobis ipsius dilectionis affectum. Ideo non admonuit Apostolus, ut non contristemur; sed « Non sicut cæteri qui spem non » habent. » Contristamur ergo nos in nostrorum mortibus necessitate amittendi, sed cum spe recipiendi. Inde angimur, hinc consolamur: inde infirmitas afficit, hinc fides reficit: inde dolet humana conditio, hinc sanat divina promissio.

II. Proinde pompæ funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta constructio, vivorum sunt qualicumque solatia, non adjutoria mortuorum. Orationibus vero sanctæ Ecclesiæ, et sacrificio salutari, et eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari; ut cum eis misericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum, universa observat Ecclesia, ut pro eis qui in corporis et sanguinis Christi communionem defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Cum vero eorum commendandorum causa opera misericordiæ celebrantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Non omnino ambigendum est, ista prodesse defunctis; sed talibus qui ita vixerint ante mortem, ut possint eis hæc utilia esse post mortem. Nam qui sine fide quæ per dilectionem operatur¹, ejus-

¹ Galat. v, 6.

SERMO CLXXII, DE VERBIS APOST. I THESS. IV. 471
que sacramentis, de corporibus exierunt, frustra illis a suis hujusmodi pietatis impenduntur officia, cujus, dum hic essent, pignore caruerunt, vel non suscipientes, vel in vacuum suscipientes Dei gratiam, et sibi non misericordiam thesaurizantes, sed iram. Non ergo mortuis nova merita comparantur, cum pro eis boni aliquid operantur sui, sed eorum præcedentibus consequentia ista redduntur. Non enim actum est, nisi cum hic viverent, ut eos hæc aliquid adjuvarent, cum hic vivere destitissent. Et ideo istam finiens quisque vitam, nisi quod meruit in ipsa, non poterit habere post ipsam.

III. Permittantur itaque pia corda charorum de suorum mortibus contristari dolore sanabili, et consolabiles lacrymas fundant conditione mortali; quas cito reprimat fidei gaudium, qua creduntur fideles, quando moriuntur, paululum a nobis abire, et ad meliora transire. Consolentur eos etiam fraterna obsequia, sive quæ funeribus exhibentur, sive quæ dolentibus adhibentur, ne sit justa querela dicentium: « Sustinui qui simul contristaretur, » et non fuit, et consolantes, et non inveni¹. » Sit pro viribus cura sepeliendi et sepulcra construendi: quia et hæc in Scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt: nec solum in corporibus Patriarcharum aliorumque sanctorum, et humanis cadaveribus quorumcumque jacentium; verumetiam in ipsius Domini corpore prædicati atque collaudati sunt, qui ista fecerunt. Impleant hæc homines erga suos officia postremi muneris, et sui humani lenimenta mœroris. Verum illa quæ adjuvant spiritus defunctorum, oblationes, orationes, erogationes, multo pro eis observantius, instantius, abundantius impendant, qui suos carne, non spiritu mortuos, non solum carnaliter, sed etiam spiritualiter amant.

¹ Psal. LXXVII, 21.

SERMO CLXXIII¹.

De iisdem verbis Apostoli, 1 Thess. IV.

I. QUANDO celebramus dies fratrum defunctorum, in mente habere debemus, et quid sperandum, et quid timendum sit. Secundum hoc enim sperandum est, quoniam « Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum » ejus² : » secundum hoc autem timendum est, quia mors peccatorum pessima³. Ideoque propter spem, « In memoria æterna erit justus : » propter timorem, « Ab auditu malo non timebit⁴. » Erit enim auditus quo nullus sit peior, quando dicetur sinistris : « Ite in ignem æternum ! » Ab hoc auditu malo justus non timebit. Erit enim ad dexteram inter illos, quibus dicetur : « Venite benedicti Patris mei, » percipite regnum⁵. » In hac autem vita, quæ media ante summa bona et ante summa mala ducitur, in medio bonorum malorumque mediorum, id est, in neutra parte summorum ; quia et bona quæcumque hic fuerint homini, in comparatione bonorum æternorum nulla sunt ; et mala quæcumque in hac vita experitur homo, in comparatione ignis æterni nec comparanda⁶ sunt : in hac ergo medietate vitæ, illud quod audivimus nunc ex Evangelio, tenere debemus : « Qui credit, inquit, in me, licet moriatur, vivit. » Et vitam pronuntiat, et mortem non negat. « Qui credit in me, licet moriatur, vivit. » Quid

¹ Alias xxxiiii, de verbis Apostoli. — ² Psal. cxv, 15. — ³ Id. xxxiii, 22. — ⁴ Id. cxi, 7. — ⁵ Matth. xxv, 34. — ⁶ Forte computanda.

SERMO CLXXIII, DE VERBIS APOST. 1 THESS. IV. 473
est, « Licet moriatur, vivit ? » Licet moriatur corpore, vivit spiritu. Deinde adjungit, « Et qui vivit, et credit » in me, non morietur in æternum¹. » Certe licet moriatur ; quomodo, si non morietur ? Sed licet moriatur ad tempus, non morietur in æternum. Sic ista solvitur quæstio, ut non sint inter se contraria verba veritatis, et possint instruere affectum pietatis. Ergo licet corpore morituri simus, vivimus si credimus.

II. Est autem fides nostra maxime discreta ab omni fide gentilium in resurrectione mortuorum. Hanc enim illi omnino non recipiunt : quia ubi recipiant, non habent. A Domino enim præparatur voluntas hominis ut sit fidei receptaculum². Dicit Judæis Dominus : « Sermo » meus non capit in vobis³. » Ergo in his capit, in quibus invenit quod capiat. In his enim invenit quod capiat sermo qui capit, quos Deus pollicendo non decipit. Ille enim qui quærit ovem perditam⁴, et quam quærit novit, et ubi quærat, et quomodo ejus membra dispersa colligat, et in unam salutem redigat, et ita restituat ut eam ulterius non perdat. Consolemur ergo nos invicem, et in his sermonibus nostris⁵. Potest non dolere cor humanum defuncto charissimo : melius tamen cum dolet sanatur cor humanum, quam non dolendo fit inhumanum. Maria Domino cohærebat, et mortuum fratrem dolebat⁶. Sed quid miraris quia Maria dolebat tunc, cum ipse Dominus flebat ? Movere autem quemvis potest, quomodo flebat mortuum, se continuo jubente victurum ? Non mortuum flebat, quem ipse suscitavit ; sed mortem, quam sibi homo peccando comparavit. Si enim peccatum non præcessisset, sine dubio mors secuta non fuisset. Secuta est ergo mors etiam corporis, quam præcessit mors

¹ Joan. xi, 25. — ² Prov. viii, 35, juxta lxx. — ³ Joan. viii, 37. — ⁴ Luc. xv, 4. — ⁵ Florus ad 1 Thess. iv. — ⁶ Joan. xi.

animæ. Mors animæ præcessit deserendo Deum, et mors corporis secuta est deserente anima. Hac deseruit volens, hac coacta est deserere nolens. Tanquam illi diceretur: Recessisti ab eo quem diligere debuisti, recede ab eo quod dilexisti. Quis enim vult mori? Prorsus nemo: et ita nemo, ut beato Petro diceretur: « Alter te cinget, et » feret quo tu non vis¹. » Si ergo nulla esset mortis amaritudo, non esset magna Martyrum fortitudo.

III. Ideo et Apostolus: « De dormientibus, inquit, » nolo vos ignorare, fratres, ut non contristemini, sicut » et gentes, quæ spem non habent². » Non tantum ait, ut non contristemini; sed, « Ut non sic contristemini, » quemadmodum gentes, quæ spem non habent. » Necessesse est enim ut contristemini: sed ubi contristaris, consoletur te spes. Quomodo enim non contristaris, ubi corpus quod vivit ex anima, fit exanime, discedente anima? Qui ambulabat jacet, qui loquebatur tacet, clausi oculi lucem non capiunt, aures nulli voci patescunt: omnia membrorum officia conquieverunt; non est qui moveat gressus ad ambulandum, manus ad operandum, sensus ad percipiendum. Nonne ista est domus, quam nescio quis invisibilis habitator ornabat? Discessit qui non videbatur, remansit quod cum dolore videatur. Ista est causa tristitiæ. Si hæc est causa tristitiæ, sit hujus tristitiæ consolatio. Quæ consolatio? « Quia ipse Dominus » in jussu et in voce Archangeli, et in novissima tuba » descendet de cælo, et mortui in Christo resurgent » primi: deinde nos viventes, qui reliqui sumus, simul » cum illis rapiemur in nubibus obviam Christo in aëra. » Numquid et hoc ad tempus? Non: sed quid est? « Et » ita semper cum Domino erimus³. » Pereat constriatio, ubi tanta est consolatio: detergatur luctus ex animo, fi-

¹ Joan. XXI, 18. — ² 1 Thess. IV, 12. — ³ Ibid. 15, 16.

des expellat dolorem. In tanta spe non decet esse triste templum Dei. Ibi habitat bonus consolator, ibi qui non fallit, promissor. Quid mortuum diu plangamus? Quoniam mors amara est? Per illam transivit et Dominus. Sufficiant hæc pauca Charitati Vestræ: consoletur vos abundantius qui non migrat de corde vestro; sed ita dignetur habitare, ut nos dignetur etiam in fine mutare. Conversi ad Dominum, etc.

SERMO CLXXIV¹.

De verbis Apostoli, 1. Tim. I. *Humanus sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, etc.* deque lectione Evangelii Lucae XIX, ubi de Zacchæo. Contra Pelagianos.

I. AUDIVIMUS beatum apostolum Paulum dicentem: « Humanus sermo et omni acceptione dignus, quia Christus » Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum². Humanus ergo sermo et omni » acceptione dignus. » Quare humanus, et non divinus? Procul dubio nisi iste humanus sermo etiam divinus esset, dignus omni acceptione non esset. Sed sic est sermo iste humanus et divinus, quomodo est ipse Christus et homo et Deus. Si ergo recte intelligimus sermonem istum, non solum humanum esse, verumetiam divinum; quare Apostolus humanum maluit dicere, quam divi-

¹ Alias VIII, de verbis Apostoli. — Habitus in Basilica Celerinæ die Dominica. — ² 1 Tim. I, 15 et Florus ibidem.